

**BULGARIE
ET ROYAUME DES SERBES,
CROATES ET SLOVÈNES**

Protocole final concernant la question du paiement des réquisitions et des saisies exécutées par les autorités bulgares d'occupation pendant la guerre dans le territoire du Royaume de Serbie, signé à Sofia le 26 novembre 1923.

**BULGARIA AND
KINGDOM OF THE SERBS,
CROATS AND SLOVENES**

Final Protocol concerning the question of payment for the requisitions and seizures carried out during the war by the Bulgarian authorities of occupation in the territory of the Kingdom of Serbia, signed at Sofia, November 26, 1923.

TEXTE BULGARE. — BULGARIAN TEXT.

No. 539. — ЗАКЛЮЧИТЕЛЕНЪ ПРОТОКОЛЪ.

*Textes officiels bulgare et serbo-croate, communiqués par le Chargé d'Affaires de Bulgarie à Berne.
L'enregistrement de ce protocole a eu lieu le 17 décembre 1923.*

Въ момента, когато пълномощникитѣ на ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ и на КРАЛСТВОТО на СЪРБИТѢ, ХЪРВАТИТѢ и СЛОВЕНЦИТѢ подписватъ конвенциитѣ за предаване на престѣпници, за сѣдебна помощ и за бесплатно лѣкуване на бедни болни.

Членовѣтѣ на Смѣсената Комисия на Царство България и на Кралството на Сърбитѣ, Хърватитѣ и Словенцитѣ изявяватъ, че въз основа пълномощията на своитѣ правителства, освенъ изработванете на тия конвенции, постигнаха, презъ време на работата на Комисията, съгласие върху следнитѣ решения, които ще важатъ и ще иматъ сѣщата сила, както самитѣ конвенции :

1. По въпроса за реституцията на предметитѣ ценноститѣ отнети отъ Сърбия презъ време на войната Царство България продължава още съ два месеца отъ деня на подписването на настоящия протоколъ срока, предвиденъ въ чл. 125 отъ Договора въ Ньой и за изискване и намиране на тия предмети и ценности, — при спазване на сѣщитѣ условия, които сѣ предвидени въ чл. 125 и се задължава да предаде въ срокъ отъ единъ месецъ отъ деня на подписването на настоящия протоколъ списъцитѣ на отнетитѣ отъ Сърбия презъ време на окупацията и продадени на публиченъ търгъ предмети, както и списъцитѣ на депозититѣ на сърбски поданници, вложени презъ време на окупацията въ Българската Народна Банка.

2. Правителството на Кралството на Сърбитѣ, Хърватитѣ, и Словенцитѣ се съгласява да се дигне севестъра отъ иметитѣ на българскитѣ поданници, които се намиратъ на територията на Кралството на Сърбитѣ, Хърватитѣ и Словенцитѣ и тия имоти да се върнатъ на тѣхнитѣ собственици, или на пълномощникитѣ на собственицитѣ.

3. Царство България се задължава да изплати на платникитѣ на Кралството на Сърбитѣ, Хърватитѣ и Словенцитѣ, чиито имоти сѣ очуждени въ България въз основа на Закона за Трудовата по землена собственост, петдесетъ на сто (50 %) отъ сегашната цѣна на тия имоти. Сегашната цѣна на всѣки имотъ ще се установи съ заключения на вещилица. Българскитѣ власти ще назначаватъ едно вещо лице. Собственика ще назначи друго, а дветѣ вещи лица ще избератъ трето за председателъ. Въ случай, че тия две лица не могатъ да се споразумеятъ върху избора на третото вещо лице, то ще бжде назначено по споразумение между Министерството на Външнитѣ Работи въ София и Легацията на Кралството на Сърбитѣ, Хърватитѣ и Словенцитѣ. Разноснитѣ за заключенията на вещитѣ лица ще се понасятъ отъ собственика.

Оценката на имотитѣ ще трябва да се извърши до 1 априлъ 1924 год. Опредѣленитѣ суми ще се изплатятъ въ левове по наполовина въ течение на иднитѣ две бюджетни години 1924-1925 и 1925-1926.

Сградитѣ на Сърбско-хървато-словенскитѣ поданници, очуждени въ България следъ войната, въз основа на закона за отчуждаване сгради за държавна окръжна и общинска нужда ще бждатъ повърнати и на собственицитѣ въ срокъ отъ четири месеца отъ деня на подписването на настоящия протоколъ.

4. Царство България се задължава въ бъдаще, когато ще се изплащатъ купонитѣ и амортизиранитѣ облигации на българския $\frac{1}{2}$ % златенъ заемъ отъ 1909 г. да пресмѣта единъ номиналенъ левъ по четиринадесетъ (1) златни сантима, ако носителитѣ на тия купони или облигации сѣ поданници на Кралството на Сърбитѣ, Хърватитѣ и Словенцитѣ. Изплащането ще се извършва при спазване на сѣщитѣ условия, подъ които се извършвало до сега изплащането на горнитѣ купони и облигации въ динари намѣсто въ левове.

5. Кралството на Сърбитѣ, Хърватитѣ и Словенцитѣ ще облекчи въ бъдаще още новече завръщането на емигрантитѣ въ негова територия и ще имъ дава на по-широки основе разрешение да се

TEXTES SERBO-CROATE. — SERB-CROAT TEXT.

No. 539. — ЗАКЉУЧНИ ПРОТОКОЛ.

Bulgarian and Serb-Croat official texts communicated by the Bulgarian Chargé d'Affaires at Berne. The registration of this Protocol took place December 17, 1923.

У тренутку када пуномоћници Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Бугарске потписују конвенције о издавању криваца, правној помоћи и бесплатном лечењу сиромашних болесника,

чланови Мешовите Комисије Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Бугарске изјављују, да су на основу овлашћења својих влада, осим израде тих конвенција, а у току рада Комисије, сагласили се на следећим одлукама, које ће имати исту важност и силу као и саме конвенције :

1) По питању реституција однетих ствари и вредности из Србије за време рата, Краљевина Бугарска продужује још за два месеца од дана потписа овог протокола рок, предвиђен у чл. 125. Нејског Уговора, за потраживање и проналазак тих ствари и вредности под истим условима, које је предвидео чл. 125. и обавезује се да ће предати, у року од месец дана од дана потписа овог протокола, спискове однетих ствари из Србије за време окупације и продатих на лицитацији и депозита српских поданика чињених за време окупације Бугарској Народној Банци.

2) Влада Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца пристаје да се секвестар дигне са имања бугарских држављана која се налазе на територији Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и да се имања врате сопственицима или њиховим пуномоћницима.

3) Краљевина Бугарска се обавезује да држављанима Срба, Хрвата и Словенаца, којима су имања отуђена у Бугарској применом закона о аграрној реформи, исплати педесет по сто (50%) садашње вредности тих имања. За свако имање ће се садашња вредност установити вештачењем. Бугарске власти одређују једног вештака, сопственик другог и та двојица вештака бирају трећег као председника. У случају да се та двојица вештака не могу споразумети око избора трећег вештака, он ће бити назначен по споразуму између Министарства Иностраних Дела у Софији и Посланства Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Трошкови вештачења падају на терет сопственика.

Процена имања има се извршити до 1. априла 1924 год. Процењене суме се имају исплатити у левовима по пола у току идуће две буџетске године, 1924-1925 и 1925-1926.

Куће српско-хрватско-словеначких поданика узаплене и отуђене у Бугарској после рата на основу закона о отуђивању зграда за државне, окружне и општинске потребе биће повраћене сопственицима у року од четири месеца од дана потписа овог протокола.

4) Краљевина Бугарска се обавезује да у будуће, приликом исплате купона и амортизованих обвезница $4\frac{1}{2}\%$ бугарског златног зајма од 1909 г., рачуна један номинални лев четрнаест (14) златних сантима, када су носиоци тих купона или обвезница држављани Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и под истим условима под којима се вршила до сада исплата ових купона и обвезница у динарима место у левовима.

5) Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца ће у будуће још више олакшати повратак емиграната на своју територију, и даваће им дозволе за повратак у своја родна места на широј основи, под усло-

¹ TRADUCTION.

No. 539. — PROTOCOLE FINAL DRESSÉ PAR LA BULGARIE ET LE ROYAUME DES SERBES, CROATES ET SLOVÈNES, CONCERNANT LA QUESTION DU PAYEMENT DES RÉQUISITIONS ET DES SAISIÉS EXÉCUTÉES PAR LES AUTORITÉS BULGARES D'OCCUPATION PENDANT LA GUERRE DANS LE TERRITOIRE DU ROYAUME DE SERBIE, SIGNÉ A SOFIA LE 26 NOVEMBRE 1923.

PROTOCOLE FINAL.

Au moment même où les plénipotentiaires du ROYAUME DE BULGARIE et du ROYAUME DES SERBES, CROATES ET SLOVÈNES signent les Conventions d'extradition, d'assistance judiciaire et pour le traitement médical gratuit des malades indigents, les membres de la Commission mixte du Royaume de Bulgarie et du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes déclarent que, en vertu des pleins pouvoirs dont ils ont été munis par leurs Gouvernements, ils ont abouti à un accord complet concernant la question du paiement des réquisitions et des saisies exécutées par les autorités bulgares d'occupation pendant la guerre dans le territoire du Royaume de Serbie, accord exprimé par les décisions suivantes qui auront la même validité que les Conventions susdites :

1. En ce qui concerne les réquisitions et sur les saisies le Royaume de Bulgarie s'engage à payer au Royaume des Serbes, Croates et Slovènes une somme globale de trois cents millions de lévas au cours de (4.90) quatre francs-or et quatre-vingt-dix centimes les cent (100) lévas ; en évaluant le dollar à (5.18) cinq francs-or et dix-huit centimes.

La moitié de ces trois cent millions de lévas, à savoir cent cinquante millions de lévas, seront payés en espèces et notamment en quatre versements, comme suit :

Au premier mai mil neuf cent vingt-quatre (1er mai 1924) seront versés trente millions (30.000.000) de lévas, c'est-à-dire un million quatre cent soixante-dix mille (1.470.000) francs-or.

Au premier mai mil neuf cent vingt-cinq (1er mai 1925) seront versés quarante millions (40.000.000) de lévas, c'est-à-dire un million neuf cent soixante mille (1.960.000) francs-or.

Au premier mai mil neuf cent vingt-six (1er mai 1926) seront versés quarante millions (40.000.000) de lévas, c'est-à-dire un million neuf cent soixante mille (1.960.000) francs-or.

Au premier mai mil neuf cent vingt-sept (1er mai 1927) seront versés quarante millions (40.000.000) de lévas, c'est-à-dire un million neuf cent soixante mille (1.960.000) francs-or.

Des bons du Trésor libellés en francs-or, garantis par la Banque Nationale de Bulgarie et stipulés au nom du Ministère des Finances du Royaume des Serbes, Croates et Slovènes seront immédiatement livrés, en exécution des paiements ci-dessus. Les remboursements seront effectués en l'une des devises suivantes : New-York, Amsterdam, Londres ou Paris.

¹ Communiquée par le Chargé d'Affaires de Bulgarie à Berne.

¹ Communicated by the Bulgarian Chargé d'Affaires at Berne.

¹ TRANSLATION.

No. 539. — FINAL PROTOCOL DRAWN UP BY BULGARIA AND THE KINGDOM OF THE SERBS, CROATS AND SLOVENES CONCERNING THE QUESTION OF PAYMENT FOR THE REQUISITIONS AND SEIZURES CARRIED OUT DURING THE WAR BY THE BULGARIAN AUTHORITIES OF OCCUPATION IN THE TERRITORY OF THE KINGDOM OF SERBIA, SIGNED AT SOFIA, NOVEMBER 26, 1923.

FINAL PROTOCOL.

On the occasion of the signing by the Plenipotentiaries of the KINGDOM OF BULGARIA and of the KINGDOM OF THE SERBS, CROATS AND SLOVENES of the Conventions on Extradition, Legal Assistance and Free Medical Treatment for indigent patients, the members of the Mixed Commission set up by the Kingdom of Bulgaria and the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes declare that, in virtue of the full powers accorded to them by their Governments, they have reached complete agreement concerning the question of payment for the requisitions and seizures carried out by the Bulgarian authorities of occupation, during the war, in the territory of the Kingdom of Serbia, and this agreement is embodied in the following decisions, which shall possess the same force as the above-mentioned Conventions :

(1) As regards the requisitions and seizures, the Kingdom of Bulgaria undertakes to pay to the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes a round sum of three hundred million (300,000,000) levas at the rate of four gold francs and ninety centimes (4.90) for one hundred (100) levas, calculating the dollar at five gold francs and eighteen centimes (5.18).

One-half of these three hundred million (300,000,000) levas, namely, one hundred and fifty million (150,000,000) levas, will be paid in cash in four instalments, as follows :

On May 1, one thousand nine hundred and twenty-four (May 1, 1924), thirty million (30,000,000) levas will be paid, that is to say, one million, four hundred and seventy thousand (1,470,000) gold francs.

On May 1, one thousand nine hundred and twenty-five (May 1, 1925), forty million (40,000,000) levas will be paid, that is to say, one million, nine hundred and sixty thousand (1,960,000) gold francs.

On May 1, one thousand nine hundred and twenty-six (May 1, 1926), forty million (40,000,000) levas will be paid, that is to say, one million, nine hundred and sixty thousand (1,960,000) gold francs.

On May 1, one thousand nine hundred and twenty-seven (May 1, 1927), forty million (40,000,000) levas will be paid, that is to say, one million, nine hundred and sixty thousand (1,960,000) gold francs.

Treasury Bonds drawn in gold francs, guaranteed by the National Bank of Bulgaria and made payable to the Ministry of Finance of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes will be delivered immediately in execution of the above liabilities. Payment will be effected in one of the following currencies : New York, Amsterdam, London or Paris.

¹ Traduit par le Secrétariat de la Société des Nations.

¹ Translated by the Secretariat of the League of Nations.

The other half of the sum of three hundred million (300,000,000) levas will be paid in kind (in agricultural produce) as follows :

(2) Cereals will be delivered to the value of seventy-five million (75,000,000) levas, being the equivalent of three million, six hundred and seventy-five thousand (3,675,000) gold francs, viz. : wheat to the value of thirty million (30,000,000) levas, being equivalent to one million, four hundred and seventy thousand (1,470,000) gold francs, and maize to the value of forty-five million (45,000,000) levas, or two million, two hundred and five thousand (2,205,000) gold francs.

The wheat shall be in good condition, dry, free from disease and odourless, of average Bulgarian quality, of an average weight of seventy-five (75) kilogrammes to the hectolitre, and with not more than three per cent (3 %) of chaff.

The maize shall be in good condition, dry and yellow.

The wheat shall be delivered before June 1924.

The maize shall be delivered in two equal instalments, the first half before April 1924 and the other half before April 1925.

These cereals shall be exempt on exportation from all Customs duties and other charges.

They shall be delivered f. o. b. at Burgas or Varna.

The authorities of the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes shall take delivery of the goods on shipment.

The value shall be calculated f. o. b. In the case of each vessel, the valuation shall be made according to the price at which Bulgarian corn is quoted at Antwerp on the day of shipment, after deducting the cost of transport Antwerp-Varna or Antwerp-Burgas.

(3) Coal shall be delivered to the value of seventy-five million (75,000,000) levas, or three million, six hundred and seventy-five thousand (3,675,000) gold francs, and to a total of one hundred and five thousand (105,000) tons of best quality coal from the Pernik mines. The coal shall be delivered in the course of three years as follows :

From June 1924 to June 1925, twenty thousand (20,000) tons ;

From June 1925 to June 1926, thirty thousand (30,000) tons ;

From June 1926 to June 1927, fifty-five thousand (55,000) tons.

The coal shall be transported in trucks belonging to the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes.

The cost of transporting the coal from Pernik to the station of Tzaribrod shall be borne by the Kingdom of Bulgaria.

The time-limits for delivery as fixed above may be prolonged by such further periods as may be necessary to re-establish the normal production of the Pernik mines, if the working of the mines is impeded by a strike, by the departure of the Russian workers in a body or by any unavoidable circumstance.

The present Protocol, which shall be considered as having been approved by the High Contracting Parties without any further ratification, has been drawn up in duplicate and shall come into force immediately after signature.

SOFIA, November 26, 1923.

For Bulgaria :

Dr. I. FADENHEHT.

AN. D. KARAGOZOV.

J. ILIEV.

D. CHICHMANOV.

For the Kingdom of the Serbs, Croats and Slovenes :

Dr. MILETA NOVAKOVITCH.

Dr. DOUCHAN PEITCH.

MIL. A. MILTCHITCH.

K. DINTCHITCH.